

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Merilin Kalavus

**SOTSIAALSE KOHALOLEKU TAJU SEOS ÕPETAJAKOOLITUSE PRAKTIKAL
JA KUTSEAASTAL KOLLEKTIIVSES BLOGIS SUHTLEMISE AKTIIVSUSE,
SÕNUMITE SISU JA BLOGI KASUTAMISE RAHULOLU HINNANGUTEGA**

magistritöö

Juhendaja: Piret Luik

Läbiv pealkiri: Sotsiaalse kohaloleku taj

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: .....

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: .....

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. SOTSIAALSE KOHALOLEKU TAJU.....	4
1.1 Sotsiaalse kohaloleku tajus mõiste.....	4
1.2 Strateegiad sotsiaalse kohaloleku tajus suurendamiseks.....	6
1.3 Ülevaade varasematest sotsiaalse kohaloleku tajus uurimustest.....	9
1.3.1. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed suhtlemise aktiivsusega	9
1.3.2. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed õppijate rahulolu hinnangutega	10
1.3.3. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed sõnumite sisuga.....	11
1.4 Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	12
2. UURIMUS SOTSIAALSE KOHALOLEKU TAJUS SEOSEST SUHTLEMISE AKTIIVSUSE, SÕNUMITE SISU JA BLOGI KASUTAMISE RAHULOLU HINNANGUTEGA.....	14
2.1 Uurimuse metoodika.....	14
2.1.1. Valim.....	14
2.1.2. Mõõtevahendid	15
2.1.3. Uurimuse protseduur.....	16
2.2 Tulemused	17
2.2.1. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogis suhtlemise aktiivsusega.....	17
2.2.2. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogi kasutamise rahulolu hinnangutega	18
2.2.3. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogis postitatud sõnumite sisuga.....	19
2.3 Arutelu	21
KOKKUVÕTE.....	24
SUMMARY	25
KASUTATUD KIRJANDUS	27
LISA 1	

SISSEJUHATUS

Suhtlemine arvutite vahendusel on arenenud (Kehrwald, 2008). Inimesed kasutavad internetti erinevatel eesmärkidel, sealhulgas sõprade, perekonna ja töökaaslastega suhtlemiseks. Lisaks neile eesmärkidele kasutavad inimesed internetti, et luua uusi suhteid (Madden & Lenhart, 2006). Selle tulemusena on mõned uurijad hakanud internetti kirjeldama kui sotsiaalset keskkonda (Baym, Zhang, & Lin, 2004; Walther & Parks, 2002).

Suhtlemine internetis ja tavaelus erineb. Suhtlemisel arvutite vahendusel on piiratud mitteverbaalsete aspektide osas, sest suhtluspartnerid sageli üksteist ei näe (Sroull & Kiesler, 1986). Üheks suuremaks probleemiks internetis on silmside ja näoilmete puudumine. Paljud uurijad on nende probleemide lahendamiseks hakanud uurima sotsiaalse kohaloleku taju (Yanagisawa & Akahori, 1999). Sotsiaalse kohaloleku taju on, kui käitumine virtuaalses keskkonnas, kus tajutakse, et suhtlemispartner on „seal“ ja „reaalne“ (Kehrwald, 2008).

Verbaalsed ja mitteverbaalsed aspektid annavad edasi emotsionaalset sõnumit (Knapp & Hall, 2002). Sotsiaalse kohaloleku taju näitab suhtleja subjektiivset taju teise kasutaja osas (Short, Williams, & Christie, 1976). Virtuaalsete keskkondade kommunikatsioonis on teise kasutaja tajumine keerulisem, sest suhtluspartnerit ei nähta. Seetõttu nõuab suhtlemine arvutite vahendusel uusi suhtlemisoskusi (Luik, 2013).

Blogid on muutunud viimaste aastate jooksul üheks populaarsemaks suhtlemise vahendiks (Gordon, 2013; Yang, 2009). Blogide kaudu on võimalik õppida nii iseendalt kui ka teistelt (Kaplan, 2012). Blogides suhtlemist mõjutab sotsiaalse kohaloleku taju (Aragon, 2003; Counts & Fellheimer, 2004; Leh, 2001; Park & Lee, 2010; Yoon, 2006). Eesti blogid internetilehekülje andmetel on Eestis üle 500 blogi. Eestis võetakse üha enam kasutusele blogisid, mis on seotud haridusega (Eesti blogid, s.a.). Blogisid on hakatud järjest enam kasutama hariduses (Bailey, Hughes, & Moore, 2004; Kim, 2008).

Kollektiivse blogi rühma moodustavad inimesed, kes kirjutavad ühist blogi. Kollektiivne blogi aitab parandada infovahetust, tagasisidet ja ühiste teadmiste saamist kui ka arendab koostööd (Ndon, 2010). Blogis suhtlemine on seotud teiste tajumisega. Tuttavaid inimesi tajutakse virtuaalses keskkonnas paremini kui võõraid. Tuttavate inimestega suheldakse ka seetõttu rohkem, kui võõrastega (Tu & McIsaac, 2002).

Gunawardena & Zittle (1997) leidsid, et sotsiaalse kohaoleku taju on eelduseks rahulolu tekkimisel. Sotsiaalse kohaloleku taju on seotud informatsiooni jagamise (Leh, 2001) küsimuste esitamise, vastamise ja tunnete jagamisega (Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Stavredes, 2011). Seega on oluline uurimisprobleem, kuidas on sotsiaalse kohaloleku taju

seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega.

Antud magistritöö eesmärgiks on selgitada sotsiaalse kohaloleku taju seost õpetajakoolituse praktikal ja kutseastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Töö esimene pool käsitleb sotsiaalse kohaloleku taju erinevaid teoreetilisi lähtekohti ja uurimusi ning teine pool kirjeldab läbi viidud uurimuses saadud tulemusi ning analüüsi.

1. SOTSIAALSE KOHALOLEKU TAJU

1.1 Sotsiaalse kohaloleku taju mõiste

Erinevad autorid defineerivad sotsiaalse kohaloleku taju (*perception of social presence*) erinevalt. Uurijad pole võtnud ühtset seisukohta, milline sotsiaalse kohaloleku taju definitsioon on kõige õigem (Tu, 2002). Sellest on tingitud sotsiaalse kohaloleku taju definitsioonide arvukus ja ümberdefineerimine (Picciano, 2002).

Sotsiaalse kohaloleku taju mõiste tõi esimesena välja Mehrabian (1969). Tema arvates on sotsiaalse kohaloleku taju kui mitteverbaalne interaktsioon teistega, mis suurendab lähedust (Mehrabian, 1969). Palju autorid loevad siiski Short'i et al. (1976) sotsiaalse kohaloleku taju definitsiooni esimeseks. Short et al. (1976) arvates on sotsiaalse kohaloleku taju isikute vaheline interaktsioon.

Sotsiaalse kohaloleku taju on defineeritud, kui tunnet (Mason, 1994; McIsaac & Gunawardena, 1996; Tu, 2002; Whiteman, 2002). Sotsiaalse kohaloleku taju on kui tunne, et ollakse suhtluspartneriga seotud (Mason, 1994; McIsaac & Gunawardena, 1996; Tu, 2002; Whiteman, 2002). Mason'i (1994) hinnangul on sotsiaalse kohaloleku taju jaoks oluline tunne, et inimesed, kellega suhtled ja kellega sa oled seotud, on samas ruumis.

Sotsiaalse kohaloleku taju seostatakse virtuaalsete keskkondade ja neis suhtlemisel esineva tajuga osalejate suhtes (Biocca, Burgoon, Harms, & Stoner, 2001; Stacey, 2000; Tu, 2002; Whiteman, 2002). Tu (2002) arvates on sotsiaalse kohaloleku taju seotud tunnete ja reaktsiooniga teisele suhtluspartnerile (Tu, 2002).

Biocca et al. (2001) jaotavad sotsiaalse kohaloleku taju definitsioonid ja teooriad kolmeks: ühine kohalolek, psühholoogiline kaasamine ja käitumise kaasamine. Jaotuse aluseks võtsid Biocca et al. (2001) erinevate uurijate sotsiaalse kohaloleku taju definitsioonid. Ühise kohaloleku alla kuuluvad Goffman'i (1959) ja Gunawardena & Zittle (1997)

definiitsioonid. Psühholoogilise kaasamise alla kuuluvad Huang'i (1990), Nowak'i (2000) ja Short et al. (1976) definiitsioonid. Palmer'i (1995) ja Heeter'i (1992) definiitsioonid kuuluvad käitumise kaasamise alla.

Ühist kohalolekut (*copresence*) käsitletakse kui teadlikkust teistest (Goffman, 1959). Mitmed uurijad arvavad siiski, et ühine kohalolek ei ole lihtsalt „olemine samas kohas“, vaid ka hõlmab vastastikust teadlikkust teise olemasolust. Heeter'i (1992) arvates teadlikkusega kaasneb ka reaktsioon teisele osalejale. Heeter'i (1992) ja Goffman'i (1959) arvates on ühine kohalolek kui teadlikkus üksteisest virtuaalses keskkonnas ja vastastikune teadlikkus on sotsiaalse kohaloleku alus.

Short et al. (1976) tõid välja, et sotsiaalse kohaloleku tajumiseks on vajalik psühholoogiline kaasamine. Psühholoogilise kaasamise (*psychological involvement*) juures peetakse oluliseks vastastikust teadlikkust üksteise olemasolusse. Psühholoogilise kaasamise alla kuulub ka vastastikune mõistmine. Vastastikku mõistavad osalejad nii üksteise hoiakuid kui ka emotsioone (Nowak, 2000). Interaktsioonides toimub osalejate omavaheline mõistmine, mis võib olla raskendatud madala sotsiaalse kohaloleku taju tõttu. Kõrgema sotsiaalse kohaloleku tajuga osalejad mõistavad üksteist paremini (Biocca et al., 2001).

Sotsiaalse kohaloleku taju on seotud kahe psühholoogilise kontseptsiooniga- intiimsuse ja vahetu suhtlemisega (Rice, 1993). Intiimsust, vahetut suhtlemist ja kaasatust kasutatakse peamiselt käitumise kirjeldamisel, kuid nende abil kirjeldatakse ka kohalolekut (Palmer, 1995). Gunawardena & Zittle (1997) ja Burgoon & Hale (1987) on kasutanud enda sotsiaalse kohaloleku taju defineerimiseks mõisteid intiimsus, vahetu suhtlemine ja kaasatus.

Sotsiaalse kohaloleku taju definiitsioonides kasutatakse sageli käitumuslikku komponenti. Käitumuslik komponent võib olla näiteks silmside, kehahoiak ja mitteverbaalne peegeldamine (Biocca et al., 2001). Paljud virtuaalsed keskkonnad sisaldavad käitumuslikku interaktsiooni. Käitumise kaasamine on seotud teiste osalejate teadlikkusega (Heeter, 1992). Käitumise kaasamist virtuaalses keskkonnas iseloomustab suhtlemine, mis on vastastikku üksteisest sõltuvuses (Huang, 1999).

Tu & McIsaac'i (2002) sotsiaalse kohaloleku taju dimensioonid on sotsiaalne kontekst, online suhtlemine ja interaktiivsus ning Shen & Khalifa (2008) sotsiaalse kohaloleku taju dimensioonid on teadlikkus, afektiivse- ja kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju. Autorite kollektiivid nimetavad sotsiaalse kohaloleku taju dimensioone erinevalt, kuid mõlemad toovad välja sarnasusi sotsiaalse konteksti, teadlikkuse ja afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju kohta.

Tu & McIsaac (2002) iseloomustasid sotsiaalset konteksti kui teiste inimeste tajumist, iseloomujooni, usaldust. Kui kasutajad ei ole omavahel tuttavad, siis nad on ülesandele orienteeritud ning sotsiaalse kohaloleku taju väheneb (Walther, 1992). Sarnaselt iseloomustasid Shen & Khalifa (2008) teadlikkust. Teadlikkus viitab nende autorite hinnangul sellele, millisel määral usub inimene teise sotsiaalse kasutaja olemasollu ning reageerimise võimalikkust sellele kasutajale (Shen & Khalifa, 2008).

Afektiiivse sotsiaalse kohaloleku tajumine viitab sellele, millisel määral on kasutajal tekkinud emotsionaalne seos virtuaalsel suhtlemisel teistega (Shen & Khalifa, 2008). Afektiiivset suhtlemist mõjutavad tunded, emotsioonid, uskumused ja väärtused (Rourke, Anderson, Garrison, & Archer, 1999). Kõrge afektiiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja teadlikkusega inimestel on ka kõrgem sotsiaalse kohaloleku taju (Shen & Khalifa, 2008).

Uurijad kasutavad mõisteid sotsiaalne kohalolek ja sotsiaalse kohaloleku taju. Gunawardena et al. (2001), Tu & McIsaac (2002) ja Short et al. (1976) on kasutanud enda uurimustes mõistet sotsiaalne kohalolek. Mõistet sotsiaalse kohaloleku taju on kasutanud näiteks Tao (2009), Galbraith (2007) ja Chongwony (2008). Käesolevas magistritöös on kasutatud mõistet sotsiaalse kohaloleku taju.

1.2 Strateegiad sotsiaalse kohaloleku taju suurendamiseks

Sotsiaalse kohaloleku taju loomiseks ja säilitamiseks on loodud erinevaid strateegiaid. Iga inimene, kes võtab osa virtuaalsest keskkonnast, on vasutav, et luua ja säilitada sotsiaalse kohaloleku taju. Kuigi iga inimene virtuaalses keskkonnas on oluline, on siiski peetud kõige olulisemaks õpetajat, et luua ja säilitada sotsiaalse kohaloleku taju (Rourke et al., 1999; Gunawardena, 1995).

Erinevad uurijad on kirjeldanud mitmeid strateegiaid, et luua ja säilitada sotsiaalse kohaloleku taju. Enamasti pole uurijad jaotanud strateegiaid, vaid on välja toonud strateegiaid, mis sobivad nii õpetajatele kui ka teistele osalejatele (Amant & Kelsey, 2011; Dikkers, Whiteside, & Lewis, 2012; Powell, Groves, & Dimos, 2011; Stavredes, 2011). Mõned autorid siiski jaotavad strateegiaid kaheks või kolmeks: strateegiaid õpetajatele, osalejatele ja kursuse loojatele (Abdelaziz, 2013; Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Stavredes, 2011). Powell et al. (2011) lõid sotsiaalse kohaloleku taju tõstmiseks strateegiaid osalejatele. Stavredes (2011) ja Amant & Kelsey (2011) jaotasid sotsiaalse kohaloleku taju tõstmiseks strateegiaid kaheks, strateegiaid osalejatele kui ka kursuse loojatele. Aragon (2003) jaotas strateegiaid kolmeks: strateegiaid õpetajatele, osalejatele kui ka kursuse loojatele.

Strateegiateks, mida on soovitatud nii osalejatele kui ka õpetajatele on soovitus suhelda virtuaalses keskkonnas toetavalt ja julgustavalt. Toetav ja julge suhtlemine osalejate vahel arendab diskussioone. Suhtlemisel õpetajate ja osalejate vahel on oluline ka toetus, kuid tähtis on ka oma mõtete ja arvamuste avaldamine osalejate poolt (Aragon, 2003; Garrison, Anderson, & Archer, 2000; Stavredes, 2011). Suhtlemise tähtsad osad on ka e-mailidele koheselt vastamine, aruteluteemade valimine ning vestluse alustamine (Aragon, 2003; Amant & Kelsey, 2011; Dikkers et al., 2012; Garrison et al., 2000; Stavredes, 2011).

Sotsiaalse kohaloleku tajus aitavad õpetajatele ja osalejatele tõsta isiklike lugude ja kogemuste jagamine ning huumori ja emotikonide kasutamine (Aragon, 2003; Dikkers et al., 2012). Amant & Kelsey (2011) soovitasid ka sotsiaalse kohaloleku tajus tõstmiseks õpetajatel kui ka osalejatel emotsioonide kasutamist. Osalejad, kes näitavad välja emotsioone, tõstavad sotsiaalse kohaloleku tajus. Ka Powell'i et al. (2011) arvates on sotsiaalse kohaloleku tajus loomiseks vajalik kuulamine, vastamine ja tagasiside.

Sotsiaalse kohaloleku tajus loomisel ja tõstmisel on peetud kõige olulisemaks õpetajaid, sellest on ka tingitud õpetajatele loodud soovitude arvukus. Õpetajad on olulised nii virtuaalses keskkonna loomisel kui ka selle kasutamisel (Amant & Kelsey, 2011, Aragon, 2003; Dikkers et al., 2012; Stavredes, 2011). Õpetajad võivad motiveerida osalejaid virtuaalses keskkonna kasutamist (Dikkers et al., 2012; Garrison et al., 2000).

Üks olulisemaid soovitusi õpetajatele, et suurendada sotsiaalse kohaloleku tajus on suhtlemine osalejatega individuaalselt. Individuaalne tagasiside osalejatele on oluline sotsiaalse kohaloleku tajus tõstmiseks ja virtuaalses keskkonnas oskuste parandamiseks (Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Dikkers et al., 2012).

Aragon (2003) tõi välja soovitusi veebipõhise kursuse loojatele. Kursuse loojatel on oluline arendada tervitussõnumeid, piirata kursuse suurust ja täiendada osalejate profiile. Ka Amant & Kelsey (2011) tõi välja strateegiad õpetajatele, mida teised uurijad välja ei toonud. Tähtis on varakult teada kultuurierinevusi virtuaalses keskkonnas osalejate vahel. Tu (2001) ja Yildiz (2009) leidsid, et kultuurilised erinevused mõjutavad õppimist virtuaalses keskkonnas. Yildiz (2009) tõi välja, et oluline on teavitada osalejaid varakult, et ei tekiks arusaamatusi, lähtudes kellegi kultuurist.

Abdelaziz (2013) tõi välja tegevused osalejatele, mis mõjutavad sotsiaalse kohaloleku tajus: grupi diskussioon (näiteks diskussioonid foorumites ja blogides), simulatsioon (näiteks tarkvara simulatsioon ja animatsioonid), küsimustele vastamine (näiteks e-küsimustikud), mängu, esitluse ja päeviku loomine. Analüüsi käigus selgub, et uurijad jaotavad strateegiaid,

kuid sageli strateegiad kattuvad osalejatel, õpetajatel ja kursuse loojatel (Abdelaziz, 2013; Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Dikkers et al., 2012; Powell et al., 2011; Stavredes, 2011). Näiteks diskussioon on oluline sotsiaalse kohaloleku tajus mõjutaja osalejatele, õpetajatele ja kursuse loojatele (Abdelaziz, 2013; Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Powell et al., 2011; Stavredes, 2011).

Tu & McIsaac'i (2002) ja Shen'i & Khalifa (2008) sotsiaalse konteksti ja teadlikkuse kirjeldustest võib järeldada, et on väga oluline tõsta sotsiaalset konteksti ja teadlikkust osalejate vahel. Üks võimalus sotsiaalset konteksti ja teadlikkust tõsta on diskussiooni teel. Diskussiooni läbi toimub parem inimeste tajumine ning kasvab ka usaldus. Walther (1992) tõi välja, et sotsiaalsed protsessid on seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga.

Online suhtlemine on oluliselt seotud afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja teadlikkusega. Online suhtlemiseks peetakse neid online keele oskusi, mis võimaldavad suhelda kogukondades. Online suhtlemise alla kuuluvad näiteks arvutioskused ja emotikonide kasutamine (Tu & McIsaac, 2002). Inimesed, kes kasutavad rohkem online keele oskusi, siis neil on ka kõrgem sotsiaalse kohaloleku tajus, kui need, kes kasutavad vähem (Tu, 2001). Online suhtlemise seosest afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja teadlikkusega võib järeldada seda, et inimesed, kellel on kõrgem teadlikkus ja afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus, siis nad ka kasutavad rohkem online suhtlemist (Tu, 2001; Tu & McIsaac, 2002).

Aragon'i (2003) hinnangul on vajalik osalejate arvamuste ja mõtete regulaarne avaldamine ja teadlikkuse tõstmine. Teadlikkuse tõstmiseks kasutatakse kasutaja staatuse näitamist (näiteks online/offline) ja enda esitluse funktsioone (näiteks pildid ja avatarid). Kasutaja, kes jagab enda kohta rohkem informatsiooni, siis ka teadlikkus temast kasvab teistel kasutajatele (Shen & Khalifa, 2008).

Interaktiivsusel ja kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajumisel on olulisel kohal suhete loomine teistega. Gunawardena (1995) tõi välja, et teadlikkusel on oluline tähtsus interaktiivsusel. Mida kõrgem on teadlikkus, seda kõrgem on ka interaktiivsus. Interaktiivsus on seotud ka sotsiaalse kohaloleku tajuga. Tu (2002) kirjeldas interaktiivsust kui strateegiat, mis tõstab sotsiaalse kohaloleku tajus. Sotsiaalse kohaloleku tajus olemasolu soodustab usalduse ja eneseavamise teket virtuaalses keskkonnas (Gunawardena et al., 2001).

1.3 Ülevaade varasematest sotsiaalse kohaloleku taju uurimustest

1.3.1. Sotsiaalse kohaloleku taju seosed suhtlemise aktiivsusega

Sotsiaalse kohaloleku taju mõjutab interaktsioone virtuaalsetes keskkondades (Gunawardena & McIsaac, 2003; Tu, 2000; Tu & McIsaac, 2002; Polhemus, Shih & Swan, 2001). Sotsiaalne kontekst, online suhtlemine ja interaktiivsus on kolm dimensiooni, mis on positiivselt seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga (Tu & McIsaac, 2002). Yoon (2006) ja Tu & McIsaac (2002) leidsid, et mitteformaalsed suhted on positiivselt seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga.

Sotsiaalse kohaloleku taju alaskaalad afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju, teadlikkus ja kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju on seotud blogis suhtlemise aktiivsusega (Gunawardena, 1995; Tu, 2002). Kõrgema afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad jagavad rohkem infomatsiooni, kui need, kellel on madalam afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju (Christophel, 1990). Afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju on seotud kasutaja tunnete, uskumuste, emotsioonide ja väärtustestega (Rourke et al., 1999).

Teadlikkus on positiivselt seotud interaktiivsusega kasutajate vahel (Gunawardena, 1995). Mida kõrgem on usk teise olemasolusse, seda rohkem tekib interaktsioone kahe kasutaja vahel (Heeter, 1992; Shen & Khalifa, 2008). Interaktsioone mõjutab see, kas kasutajad on omavahel tuttavad või mitte. Kui kasutajad ei ole omavahel tuttavad, siis nad on orienteeritud ülesandele ning vähendavad interaktsioone (Walther, 1992).

Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud mitme aspektiga (Tu & McIsaac, 2002). Kui õpilased on omavahel tuttavad, jagavad nad ka rohkem isikliku informatsiooni ning seeläbi ka saavutavad parema interaktsiooni. Sotsiaalse kohaloleku taju on seotud õpilaste sotsiaalsete suhetega. Hoolivus ja informatsiooni jagamine sotsiaalsetes suhetes mõjutavad interaktsioone positiivselt, kuid staatus mõjutab negatiivselt formaalseid suhteid (Tu & McIsaac, 2002).

Kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju olemasolu viitab vastastikusele mõistmisele kasutajate vahel. See näitab ka kasutajate arusaamist kommuuni ühisest eesmärgist. Kasutajad, kellel on kõrge kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju, muudavad suhtlemise online kommuunis efektiivsemaks (Csikszentmihalyi, Rathunde, & Whalen, 1997).

Teadlikkus teiste olemasolusse on eelduseks mõttes inimeste seotusele. Kasutajad, kellel on kõrge teadlikkus, suudavad suurema tõenäosusega luua mõttes kasutajate seotuse, kui need, kellel on madal või puudub teadlikkus (Deci & Ryan, 1985). Blogi kasutajad peavad tundma, et kasutajad, kellega nad suhtlevad on sarnased. Suhtlemisel on oluline kasutajate

sarnane vaade elule ja inimeste ootus asjakohasele nõule (Ardele & Brial, 2011). Osalejad, kellel on kõrgem afektiivse sotsiaalse kohaoleku tajus, suudavad lihtsamini jagada enda tundeid (Deci & Ryan, 1985).

1.3.2. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed õppijate rahulolu hinnangutega

Urijad on leidnud seoseid sotsiaalse kohaloleku tajus, õpilaste rahulolu hinnangute ja õppimise tajumise vahel online kursustel (Cobb, 2009; Gunawardena & Zittle, 1997; Richardson & Swan, 2003; Russo & Benson, 2005; Swan & Shih, 2005). Sotsiaalse kohaloleku tajus on positiivselt seotud plaaniga tulevikus virtuaalset keskkonda kasutada (Park & Lee, 2010).

Gunawardena & Zittle (1997), Richardson & Swan (2003), Russo & Benson (2005) ja Swan & Shih (2005) uurisid üliõpilasi, kes õppisid online kursustel. Läbiviidud uurimuste tulemustest võib järeldada, et sotsiaalse kohaloleku tajus mõjutab rahulolu hinnanguid online kursustel. Rahulolu hinnanguid seostati õppimise (Gunawardena & Zittle, 1997; Richardson & Swan, 2003; Russo & Benson, 2005), kursuse loojaga (Richardson & Swan 2003; Russo & Benson, 2005) ja emotikonide kasutamisega (Gunawardena ja Zittle, 1997).

Sotsiaalse kohaoleku tajus on seotud rahulolu tekkimisega virtuaalsetes keskkondades (Bulu, 2012; Richardson & Swan, 2003). Rahulolu iseloomustatakse kui väärtust, mis hõlbustab õpilastel õppimist virtuaalsetes keskkondades. Sarnasele tulemusele jõudsid ka Richardson & Swan (2003) ja Wei, Chen & Kinshuk (2012). Nad leidsid, et üliõpilased, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut kõrgemalt, tajusid ka kõrgemalt, et nad on rohkem õppinud, kui need, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut madalamalt (Richardson & Swan, 2003).

Gunawardena ja Zittle (1997) leidsid, et emotikonide kasutamine on seotud sotsiaalse kohaloleku tajus ja rahulolu hinnangutega. Kõrgema rahulolu hinnanguga üliõpilaste emotikonide kasutamine oli seotud kõrgema sotsiaalse kohaloleku tajumise (Gunawardena & Zittle, 1997). Lahaie (2007) ja Dikkers et al. (2012) leidsid ka, et emotikonide kasutamine on seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga. Emotikonid on kui asendused hääle, näoilmetele ja žestidele (Lahaie, 2007).

Richardson & Swan (2003), Russo & Benson (2005) ja Swan & Shih (2005) leidsid, et sotsiaalse kohaloleku tajus on seotud rahulolu hinnangutega kursuse loojale. Üliõpilased, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut kõrgemalt, olid kõrgema rahulolu hinnanguga kursuse loojale, kui need, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut madalamalt (Richardson & Swan 2003; Russo &

Benson). Richardson & Swan (2003) uurimuses selgus ka, et rahulolu hinnangud kursuse loojaga on positiivselt seotud õppimisega.

Swan & Shih (2005) uurisid üliõpilasi, kes osalesid online kursustel. Swan & Shih (2005), Russo & Benson (2005) ja Richardson & Swan (2003) jõudsid järeldusele, et sotsiaalse kohaloleku taju on seotud rahulolu hinnanguga õppimisele. Kõrgema sotsiaalse kohaloleku tajumisega on ka kõrgem rahulolu hinnang õppimisele. Swan & Shih (2005) leidsid ka, et grupid, kus oli madal sotsiaalse kohaloleku taju, avaldasid ka vähem oma arvamust, kui need grupid, kus oli kõrgem sotsiaalse kohaloleku taju.

1.3.3. Sotsiaalse kohaloleku taju seosed sõnumite sisuga

Virtuaalsetes keskkondades toimub info vahetamine osalejatel vahel (Bagozzi & Dholakia, 1999; McKenna ja Bargh, 1999; Yoon, 2006). Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud isikliku informatsiooni, huvide, toetuse, huumori ja piltide jagamisega ning tagasiside andmisega (Aragon, 2003; Counts & Fellheimer, 2004; Leh, 2001; Park & Lee, 2010; Yoon, 2006).

Sotsiaalse kohaloleku taju mõjutab teabe jagamist erinevatel põhjustel:

- Elektroonilised vahendid annavad liiga palju ebavajaliku informatsiooni, mis muudab informatsiooni edastamise keerukaks (Gopal & Prasad, 2000; Thorngate, 1997).
- Olulise informatsiooni jagamisel on vajalik vastastikune suhtlemine. Inimestel peab olema võimalus saada tagasisidet ja põhjendada oma arvamusi. Elektrooniliste vahendite abil suhtlevad inimesed samal ajal, spetsiifilise teema üle (Miranda & Saunders, 2003).
- Elektroonilise suhtlemise kaudu edastatakse teave kirjalikult (Short et al. 1967). Inimene hindab subjektiivselt teksti sisu, mistõttu võib see piirata informatsiooni tähendust (Miranda & Saunders, 2003).

Aragon (2003) ja Yoon (2006) leidsid, et sotsiaalse kohaloleku taju on seotud tagasiside andmise, huumori ja isiklike elu aspektide jagamise ja teiste toetamisega. Isikliku elu aspektide ja professionaalsete huvide jagamine väheneb aja jooksul, kuid huumori ja toetuse jagamine suureneb (Yoon, 2006). Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud ka tagasiside andmisega (Park & Lee, 2010).

Varasemad uurimused on näidanud, et virtuaalsetes keskkondades suhtlemisel ootavad kasutajad informatsiooni teistelt kasutajatelt. Näiteks spetsiifilise probleemi lahendamisel kasutajad koguvad erinevaid ideid ning selle kaudu toimub ka üksteise mõjutamine (Bagozzi

& Dholakia, 1999; McKenna & Bargh, 1999). Sotsiaalse kohaloleku taju on seotud informatsiooni jagamisega. Kõrgema sotsiaalse kohaloleku tajuga osalejad jagavad rohkem informatsiooni, kui need, kellel on madalam sotsiaalse kohaloleku taju (Leh, 2001).

Afektiiivse sotsiaalse kohaoleku taju viitab kasutajate emotsionaalsele sidemele (Short et al., 1976). Reis & Shaver (1988) leidsid, et intiimsed tunded on positiivselt seotud eneseavamise, teise kasutaja tajumise ja reageerimisele teisele kasutajale. Kõrgema afektiiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad vahetavad suurema tõenäosusega informatsiooni ning arendavad sotsiaalseid suhteid (Christophel, 1990; Richmond, 1990). Virtuaalses keskkonnas muutuvad aja jooksul formaalsed suhted mitteformaalseteks (Yoon, 2006).

Sotsiaalse kohaoleku taju õppimisel toob kaasa kaasatuse (vajaduse luua identiteeti teistega), kontrolli (vajadus kasutada liidrioskusi ja tõestada oma võimeid) ja kiindumuse (vajadus arenda suhteid teistega) (Whiteman, 2002). Yoon (2006) ja Whiteman (2002) jõudsid sarnasele tulemusele, et inimesed üritavad virtuaalsetes keskkondades varakult sotsiaalset kohalolekut suurendada. Virtuaalne keskkond, kus tajutakse sotsiaalset kohaolekut, iseloomustab soe, kollektiivne ja vastutulelik õhkkond (Rourke et al., 1999).

1.4 Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Uurijad on leidnud positiivseid seoseid sotsiaalse kohaloleku taju, õpilaste rahulolu hinnangute ja õppimise tajumise vahel veebipõhistel kursustel (Cobb, 2009; Gunawardena & Zittle, 1997; Richardson & Swan, 2003; Russo & Benson, 2005; Swan & Shih, 2005). Sotsiaalse kohaloleku taju on seotud isikliku informatsiooni, huvide, toetuse, huumori ja piltide jagamisega ning tagasiside andmisega (Aragon, 2003; Counts & Fellheimer, 2004; Leh, 2001; Park & Lee, 2010; Yoon, 2006). Tuttavad osalejad jagavad rohkem informatsiooni omavahel ning seeläbi saavutavad ka parema interaktsiooni (Tu & McIsaac, 2002). Pole teada, kuidas mõjutavad sotsiaalse kohaloleku taju alaskaalad kollektiivse blogi suhtlemise aktiivsust, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnanguid. Seepärast on magistritöö eesmärgiks selgitada sotsiaalse kohaloleku taju seost õpetajakoolituse praktilisel ja kutsestaal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega.

Leh (2001) leidis, et inimesed, kes on aktiivsed suhtlejad virtuaalses keskkonnas, on ka kõrge sotsiaalse kohaloleku tajuga. Suhtlemise aktiivsust mõjutab blogi kasutajate sarnane vaade elule (Ardele & Brial, 2011). Teadlikkus on positiivselt seotud interaktsioonidega kahe kasutaja vahel (Gunawardena, 1995; Heeter, 2008; Shen & Khalifa, 2008). Kasutajad, kes on

omavahel tuttavad, jagavad rohkem informatsiooni üksteisele (Tu & McIsaac, 2002). Sellest tulenevalt püstitas käesoleva töö autor hüpoteesi:

- Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsusega.

Urijad on leidnud seose sotsiaalse kohaloleku ja õpilaste rahulolu hinnangute vahel virtuaalsetes keskkondades (Gunawardena et al., 2001; Gunawardena & Zittle, 1997; Richardson & Swan, 2003; Russo & Benson, 2005; Swan & Shih, 2005). Richardson & Swan (2003) ja Wei et al. (2012) leidsid, et üliõpilased, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut kõrgemalt, tajusid ka kõrgemalt, et nad on rohkem õppinud, kui need, kes tajusid sotsiaalset kohalolekut madalamalt. Gunawardena & Zittle (1997) leidsid, et sotsiaalse kohaoleku taju on eelduseks rahulolu tekkimisel virtuaalsetes keskkondades. Sellest tulenevalt on hüpotees:

- Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseastal kollektiivse blogi kasutamise rahulolu hinnangutega.

Deci & Ryan'i (1985) uurimuses selgus, et inimesed, kellel on kõrgem sotsiaalse kohaloleku taju, suudavad paremini jagada enda tundeid, kui need, kellel on madalam sotsiaalse kohaloleku taju. Kõrgema afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad vahetavad suurema tõenäosusega informatsiooni ning arendavad sotsiaalseid suhteid (Christophel, 1990; Richmond, 1990). Sotsiaalse kohaloleku taju tõstmise oluliseks strateegiaks peetakse ka isiklike kogemuste ja toetuse jagamist, küsimuste esitamist ja vastamist (Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Stavredes, 2011). Ka Yoon (2006) leidis, et sotsiaalse kohaloleku taju suurenemisega kasvab huumori ja toetuse jagamine. Sellest tulenevalt on hüpotees:

- Sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseastal kollektiivses blogis postitatud sõnumite sisuga.

2. UURIMUS SOTSIAALSE KOHALOLEKU TAJU SEOSEST SUHTLEMISE AKTIIVSUSE, SÕNUMITE SISU JA BLOGI KASUTAMISE RAHULOLU HINNANGUTEGA

2.1 Uurimuse meetodika

Käesolevas uurimuses kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit. Antud uurimuses kasutati korrelatiivset uurimisstrateegiat. Cohen'i & Manion'i (1998) järgi on korrelatsioonide leidmisel haridusvaldkonnas kaks eesmärki. Esiteks on sobilik, kui uurimuses soovitakse tõestada eelnevate teadmiste põhjal tehtud ennustusi tulemuste kohta. Teiseks on oluline välja selgitada või kindlaks teha seosed, mille abil soovitakse saada alguses esmane informatsioon, mis viiks edasiste uurimusteni. Kuna antud magistritöö teema kohta puuduvad autori hinnangul Eestis põhjalikumad andmed, siis on oluline saada esmane ülevaade probleemist. Käesolev uurimus võtab aluseks varasemalt tehtud sotsiaalse kohaloleku tajus uurimuste tulemused ning võrdleb neid saadud tulemustega.

Blogi postituste analüüsimiseks kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi. Krippendorp (2004, lk 18) defineerib sisuanalüüsi kui „uurimuse tehnikat, et teha korratav ja valideeritud sekkumine teksti sisusse.“ Kvantitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse antud uurimuses, et analüüsida blogi sõnumite sisu ja blogi kasutamise aktiivsust. Kvantitatiivse sisuanalüüsi abil toimub blogi postituste sõnade ja postituste lugemine (Cohen, Manion & Morrison, 2007).

2.1.1. Valim

Antud uurimus viidi läbi Tallinna ja Tartu Ülikoolis. Kokku osales uurimuses 192 Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli õpetajakoolituse kutseastal ja praktiliselt olevat üliõpilast ja õpetajat. Õpetajakoolituse praktiliselt osales 103 vastajat ja kutseastal tugisüsteemis 89 vastajat 2010./11. õppeastal. Uurimuses osalenud naisi oli 180 (94%) ja mehi 11 (6%). Üks vastajatest jättis soo märkimata. Vastajate hulgas oli esindatud erinevad kooliastmed alates koolieelse lasteasutuse õpetajatest kuni erinevate õppeainete õpetajateni ja gümnaasiumiõpetajad. Valimi täpsem kirjeldus on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Valimi kirjeldus kutseaasta ja praktika lõikes

	Kutseaastal olevad õpetajad	Õpetajakoolituse praktikandid	Kõik osalejad
Sugu			
Naisi	88 (99%)	92 (89%)	180 (94%)
Mehi	1 (1%)	10 (10%)	11 (6%)
Vanus			
Aritmeetiline keskmine	27,8	23,6	25,6

2.1.2. Mõõtevahendid

Ühe mõõtevahendina kasutati ankeeti (Luik, Taimalu, Voltri, & Kalk, 2013). Ankeedi osad, mis on kasutatud käesolevas magistritöös on välja toodud lisas 1. Sotsiaalse kohaloleku taju skaala aluseks on võetud Dholakia, Bagozzi, & Pearo (2004) skaala. Sotsiaalse kohaloleku taju skaalad eestindasid ja tõlkisid Piret Luik, Merle Taimalu, Karmen Kalk ja Olivia Voltri.

Ankeet koosnes 12 erinevast plokist, millest käesolevas magistritöös kasutati kolme erinevat plokki: sotsiaalse kohaloleku taju, rahulolu ja taustandmed. Ankeedis oli 6 küsimust taustaandmete kohta.

Sotsiaalse kohaloleku taju plokk koosnes 13 erinevast küsimusest. Teadlikkuse kohta on küsimused 1-2, afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju kohta 3-7 küsimus ja kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju kohta 8-13 küsimus.

Sotsiaalse kohaloleku taju alaskaalade reliaabluseks oli:

- teadlikkus (küsimused 1 ja 2, Cronbach'i alfa 0,74)
- afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju (küsimused 3-7, Cronbach'i alfa 0,91)
- kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju (küsimused 8-13, Cronbach'i alfa 0,85)

Sotsiaalse kohaloleku taju plokkis olevatele küsimustele vastamisel kasutati Likert'i skaalat. Skaala oli 1 kuni 5, kus 1 tähendas pole üldse nõus ja 5 täiesti nõus. Uuritavad, kes polnud blogisse kirjutanud ega blogi lugenud, tegid lahtrisse „ei ole blogi kasutanud“ risti.

Ankeedis oli 5 küsimust rahulolu kohta. Küsimustele, mis olid ankeedis rahulolu kohta, vastasid uuritavad ka Likert'i skaala alusel, kus näiteks 1 tähendas üldse ei sobinud ja 5 tähendas väga sobis. Õppijad andsid hinnanguid, kuidas neile blogimine sobis, meeldis, kui võrd nad sellest kasu said ning kas blogimist võiks kasutada tulevikus õpetajakoolituses. Rahulolu ploki küsimuste reliaabluseks oli 0,72 (Cronbach'i alfa).

Blogis suhtlemise aktiivsuse selgitamiseks kasutati järgnevatid tunnuseid: uute postituste arv, kommentaaride arv, postituste arv, uue postituse pikkus sõnades, kommentaari pikkus sõnades, sõnu postitustes kokku, uue postituse keskmine pikkus sõnades, kommentaari keskmine pikkus sõnades, postituse keskmine pikkus sõnades. Blogis postitatud sõnumite sisu analüüsimiseks kasutati järgnevatid aspekte: oma kogemuse esitamist, teiste suunamist ja juhendamist, küsimist, vastamist, info esitamist, toetust, nõustumist ja vastu vaidlemist. Sõnumite sisude analüüsimisel leiti, mitu protsenti kellegi postitustest on selle sisu aspektiga.

Mõõtevahendi valiidsuse tagamiseks piloteeriti ankeet ning ankeedi tõlkisid Piret Luik ja Karmen Kalk. Merle Taimalu ja Olivia Voltri vaatasid ankeedi üle ja viisid sisse korrektuurid.

2.1.3. Uurimuse protseduur

Ankeetküsitlus viidi läbi kutseaasta ja praktika lõpus, 2012/2013 õppeaastal. Küsitlus toimus Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis. Ankeedi täitmine võttis aega 20-30 minutit.

Ankeetküsitluse viisid läbi projekti meeskonna liikmed (Luik et al., 2013).

Blogi postituste analüüsimiseks kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi. Kvantitatiivset sisuanalüüsi kasutati, et analüüsida blogi postituste sisu. Sisuanalüüsi viisid läbi Piret Luik, Merle Taimalu ja Karmen Kalk.

Käevaoleva magistriröö autor sai uurimuses kogutud andmed projekti meeskonnalt. Andmed sisaldasid kognitiivset sotsiaalset kohaloleku tajus, teadlikkust, afektiivset sotsiaalset kohaloleku tajus, rahulolu hinnanguid, blogi postituste aktiivsuse aspekte ja blogi postituste sisu aspekte. Saadud andmete abil viis autor läbi andmeanalüüsi.

Uurimuse autor kasutas uurimusest saadud andmete töötlemisel SPSS Statistics 20 statistikapaketti. Kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajus, teadlikkuse ja afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus analüüsimiseks võttis autor nende mediaanekeskmise ning hüpoteeside ja seoste esinemist kontrolliti Spearman'i astakorrelatsiooni abil. Spearmani astakorrelatsiooni kasutati tunnuste seoste leidmiseks.

2.2 Tulemused

Käesoleva uurimuse käigus analüüsiti 1137 postitust, millest oli 509 kommentaari ja 628 uut postitust. Blogipostitused kopeeriti analüüsimiseks Word'i, kuhu lisati kuupäev ja postitaja (Luik et al., 2013).

2.2.1. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogis suhtlemise aktiivsusega

Tabelis 2 on välja toodud keskmised, maksimaalsed ja minimaalsed blogi postituste aktiivsuse aspektid. Blogi postituste aktiivsuse aspektidest on välja toodud uute postituste, kommentaari ja postituste arv ning kommentaari ja postituse keskmine pikkus sõnades.

Tabel 2. *Blogi postituste aktiivsuse aspektide keskmised ja maksimaalsed*

Blogi postituse aktiivsuse aspekt	Uute postituste arv	Kommentaari arv	Postituste arv	Uue postituse keskmine pikkus sõnades	Kommentaari keskmine pikkus sõnades	Postituse keskmine pikkus sõnades
miinimum	1	1	1	3	1	3
maksimum	43,0	74,0	107,0	576,9	4628,5	1803,5
aritmeetiline keskmine	4,0	3,3	7,3	120,4	79,8	121,9
standardhälve	7,59	9,60	15,81	128,32	444,90	192,08

Tabelis 3 on välja toodud kutseastal ja praktikal olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogis suhtlemise aktiivsusega. Üheksast blogis suhtlemise aktiivsuse aspektist üheksa andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja viis kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ($p < 0,05$)

Tabel 3. Kutseaastal ja praktiliselt olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajutajate seosed blogis suhtlemise aktiivsusega

Suhtlemise aktiivsuse aspekt	ASKT		Teadlikkus		KSKT	
	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p
Uute postituste arv	0,34	0,00	0,60	0,00	0,37	0,00
Kommentaari arv	0,31	0,00	0,53	0,00	0,24	0,19
Postituste arv	0,31	0,00	0,60	0,00	0,34	0,00
Uue postituse pikkus sõnades	0,26	0,11	0,61	0,00	0,36	0,00
Kommentaari pikkus sõnades	0,28	0,01	0,50	0,00	0,21	0,42
Sõnu postitustes kokku	0,26	0,11	0,64	0,00	0,36	0,00
Uue postituse keskmine pikkus sõnades	0,07	0,54	0,46	0,00	0,30	0,00
Kommentaari keskmine pikkus sõnades	0,20	0,06	0,38	0,00	0,11	0,29
Postituse keskmine pikkus sõnades	-0,01	0,93	0,36	0,00	0,20	0,05

ASKT- afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajutajad

KSKT- kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajutajad

2.2.2. Sotsiaalse kohaloleku tajutajate seosed blogi kasutamise rahulolu hinnangutega

Tabelis 4 on on välja toodud kasutajate rahulolu hinnangud blogile. 153 blogi kasutajat andis blogi kasutamise rahulolu hinnanguid. 54% blogi kasutajate arvates blogi pigem ei sobinud või üldse ei sobinud. 55% blogi kasutajatest arvasid, et blogi peaks kindlasti või pigem kasutama tulevikus. Blogi kasutajatest 40% arvas, et blogi on väga kasulik või pigem kasulik ja 55% arvas, et blogist pigem polnud abi või ei olnud üldse abi.

Tabel 4. *Blogi kasutamise rahulolu hinnangud (% vastajatest)*

Rahulolu hinnangu aspekt	5	4	3	2	1
sobivus	10 (8%)	19 (15%)	29 (23%)	25 (20%)	42 (34%)
meldivus	11 (10%)	26 (24%)	26 (24%)	20 (19%)	24 (23%)
kasulikkus	9 (8%)	35 (32%)	38 (35%)	13 (12%)	14 (13%)
saadud abi	6 (5%)	31 (24%)	19 (15%)	29 (23%)	41 (33%)
kasutamine					
tulevikus	28 (22%)	43 (33%)	40 (31%)	15 (12%)	3 (2%)

Tabelis 5 on välja toodud kutseastal ja praktiliselt olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Viiest blogi rahulolu hinnangu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja kolm kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ($p < 0,05$).

Tabel 5. *Kutseastal ja praktiliselt olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogi kasutamise rahulolu hinnangutega*

Blogi rahulolu hinnangu aspekt	ASKT		Teadlikkus		KSKT	
	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p
Sobivus	0,43	0,00	0,54	0,00	0,38	0,00
Meeldivus	0,25	0,17	0,38	0,00	0,25	0,14
Kasulikkus	0,27	0,01	0,22	0,01	0,20	0,05
Saadud abi	0,30	0,00	0,54	0,00	0,35	0,00
Kasutamine						
tulevikus	0,39	0,00	0,39	0,00	0,28	0,01

ASKT- afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus

KSKT- kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajus

2.2.3. Sotsiaalse kohaloleku tajus seosed blogis postitatud sõnumite sisuga

Tabelis 6 on välja toodud mitu protsenti sõnumitest oli keskmiselt selle sisuga. Kaheksa sõnumi sisu aspektile on lisatud minimaalne ja maksimaalne % sõnumitest, aritmeetiline keskmine ja standardhälve.

Tabel 6. Blogis postitatud sõnumite sisu aspektid, mitu % sõnumitest oli keskmiselt selle sisuga

Sõnumite sisu aspekt	Miinumum	Maksimum	Aritmeetiline keskmine	Standardhälve
oma kogemuse esitamine	25	100	63,8	33,9
suunamine, juhendamine	2	100	5,3	15,2
küsimine	3	100	6,7	14,2
vastamine	3	100	9,5	18,6
toetus	1	33	2,3	5,3
nõustamine	2	33	3,4	6,8
vastu vaidlemine	1	9	0,3	1,4
info esitamine	2	50	2,8	9,0

Tabelis 7 on välja toodud kutseaalstal ja praktikal olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajutaj seosed blogis postitatud sõnumite sisuga. Kaheksast sõnumite sisu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, kaks afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajutajuga ($p < 0,05$).

Tabel 7. Kutseaalstal ja praktika olevate osalejate sotsiaalse kohaloleku tajutaj seosed blogis postitatud sõnumite sisuga

Sõnumite sisu aspekt	ASKT		Teadlikkus		KSKT	
	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p	Korrelatsiooni koefitsient	p
oma kogemus	0,12	0,26	0,03	0,76	-0,14	0,19
suunamine, juhendamine	0,30	0,01	0,43	0,00	0,13	0,23
küsimine	0,19	0,81	0,25	0,21	0,09	0,41
vastamine	0,10	0,35	0,17	0,12	0,04	0,71
toetus	0,10	0,36	0,35	0,00	0,17	0,12
nõustamine	0,14	0,20	0,33	0,00	0,15	0,17
vastu vaidlemine	0,19	0,00	0,36	0,00	0,20	0,06
info esitamine	0,19	0,08	0,44	0,00	0,27	0,11

ASKT- afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajutaj

KSKT- kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajutaj

2.3 Arutelu

Antud uurimuses oli esimeseks püstitatud hüpoteesiks, et sotsiaalse kohaloleku tajus on positiivselt seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseaastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsusega. Antud hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Üheksast uurimuses analüüsitud blogi suhtlemise aktiivsuse aspektist üheksa andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja viis kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga.

Afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus oli positiivselt seotud kõigi blogi postituste arvuliste aspektidega (uute postituste arv, kommentaaride arv, postituste arv). Osalejad, kellel oli kõrgem afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus, kommenteerisid rohkem postitusi ja lisasid rohkem postitusi. Ka Christophel (1990), Richmond (1990) ning Tu ja McIsaac (2002) leidsid, et kõrgema afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad vahetasid rohkem informatsiooni. Afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus oli statistiliselt oluliselt seotud ühe blogi postituse pikkuse aspektiga, kommentaari pikkusega sõnades. Kõrgema afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga blogi kasutaja kommentaari pikkus sõnades oli pikem.

Uurimuse tulemustena selgus, et teadlikkus oli positiivselt seotud kõigi suhtlemise aktiivsuse aspektidega. Kasutajad, kes olid üksteise olemasolust teadlikud, postitasid rohkem kommentaare ja postitusi ning ka kommentaaride ja postituste keskmise pikkus sõnades oli pikem. Sarnasele tulemusele jõudsid ka Heeter (1992) ja Shen & Khalifa (2008), kes väitsid, et kõrgema teadlikkus tekitab rohkem interaktsioone kasutajate vahel.

Kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajus oli seotud nii arvuliste karakteristikutega (uute postituste arv ja postituste arv) kui ka pikkuse karakteristikutega (uue postituste pikkus sõnades, sõnu postitustes kokku ja uue postituste keskmine pikkus sõnades). Kõrgema kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga blogi kasutajad postitasid rohkem uusi postitusi ja postituse keskmine pikkus sõnades oli pikem. Ka varasemad uurimused on leidnud, et kasutajad, kellel on kõrge kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajus, muudavad suhtlemise online keskkonnas efektiivsemaks (Csikszentmihalyi et al., 1997).

Teiseks hüpoteesiks oli, et sotsiaalse kohaloleku tajus on positiivselt seotud õpetajakoolituse praktikal ja kutseaastal kollektiivse blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Antud hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Viiest blogi rahulolu hinnangu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja kolm kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga.

Kõrge afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad hindasid blogi sobivaks, kasulikuks, saadud abi kõrgelt ja kasutamist tulevikus vajalikuks. Swan & Shih (2005), Russo

& Benson (2005) ja Richardson & Swan (2003) leidsid ka, et sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud rahulolu hinnanguga õppimisele. Kõrgema sotsiaalse kohaloleku tajumisega on ka kõrgem rahulolu hinnang õppimisele.

Uurimuses selgus, et teadlikkus oli positiivselt seotud kõigi rahulolu hinnangu aspektidega. Kõrgema teadlikkusega blogi kasutajad olid blogi kasutamise rahulolevad. Teadlikkus oli ainus sotsiaalse kohaloleku taju alaskaala, mis oli positiivselt seotud kõigi blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Osalejate arvates, kes olid teadlikud üksteisest, oli blogi neile sobiv, meeldiv, kasulik ja nad hindasid saadud abi kõrgelt ning blogimist võiks tulevikus õpetajakoolituses kasutada. Park & Lee (2010) leidsid ka, et sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud plaaniga tulevikus virtuaalset keskkonda kasutada.

Magistritöö tulemustest selgus, et kognitiivse sotsiaalse kohaloleku taju oli positiivselt seotud sobivuse, saadud abi ja tulevikus kasutamisega. Kõrgema kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad hindasid blogi sobivamaks, saadud abi kõrgemalt ja kasutamist tulevikus vajalikumaks.

Kolmandaks ja viimaseks hüpoteesiks oli, et sotsiaalse kohaloleku taju oli positiivselt seotud õpetajakoolituse praktilal ja kutseaalal kollektiivses blogis postitatud sõnumite sisuga. Kolmas hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Kaheksast sõnumite sisu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, kaks afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga. Kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajul ei olnud olulist seost sõnumi sisu aspektidega.

Käesolevas magistritöös leiti, et oma kogemuse jagamine ei ole seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga. Vastupidiselt saadud tulemustele käesolevas uurimus, leidsid uurijad, et oma kogemuse jagamine teiste kasutajatega positiivselt seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga (Aragon, 2003; Swan & Shih, 2005; Yoon, 2006). Tuttavaid inimesi tajutakse virtuaalses keskkonnas paremini kui võõraid. Tuttavate inimestega suheldakse ka seetõttu rohkem, kui võõrastega (Tu & McIsaac, 2002).

Teadlikkus oli positiivselt seotud blogis suunamise, juhendamise, toetuse, nõustumise, vastu vaidlemise ja info esitamisega. Blogi kasutajad, kes olid teadlikud üksteisest, suunasid, juhendasid, jagasid rohkem toetust, nõustusid, vastu vaidlesid ja esitasid rohkem infot. Swan & Shih (2005) leidsid ka, et grupid, kus oli madal sotsiaalse kohaloleku taju, avaldasid ka vähem oma arvamust. Kõige tugevam positiivne seos ilmnis teadlikkuse ja info esitamise vahel. Kasutajad, kes olid teadlikumad üksteise olemasolust, esitasid rohkem infot üksteisele. Ka Aragon (2003) ja Yoon (2006) leidsid, et sotsiaalse kohaloleku taju on positiivselt seotud tagasiside andmisega.

Osalejad, kelle oli kõrgem afektiivse sotsiaalse kohaloleku taju, suunasid, juhendasid ja vastu vaidlesid rohkem. Julge suhtlemine blogi kasutajate vahel arendab diskussioone. Uurijad on leidnud, et diskussioonid on olulised sotsiaalse kohaloleku taju mõjutajad (Abdelaziz, 2013; Amant & Kelsey, 2011; Aragon, 2003; Powell et al., 2011; Stavredes, 2011). Oma mõtete ja arvamuse avaldamine on positiivselt seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga (Aragon, 2003; Garrison et al., 2000; Stavredes, 2001).

Sotsiaalse kohaloleku taju polnud oluliselt seotud küsimise, vastamise ja oma kogemuse jagamisega. Vastupidiselt saadud tulemustele käesolevas magistritöös leidsid Powell et al. (2011), et sotsiaalse kohaloleku taju tõstmiseks on vajalik kuulamine, vastamine ja tagasiside. Ka Amant & Kelsey (2011), Aragon (2003) ja Dikkers et al. (2012) arvasid, et vastamine on oluline sotsiaalse kohaloleku taju tõstmiseks ja virtuaalses keskkonnas oskuste parandamiseks. Aragon (2003) ja Dikkers et al. (2012) leidsid vastupidiselt käesolevale uurimusele, et kogemuse jagamine on positiivselt seotud sotsiaalse kohaloleku tajuga.

Käesolevas magistritöös ilmnas mitmeid piiranguid. Esiteks korrelatsioon näitab seost, kuid mitte põhjus-tagajärg suhet (Luik et al., 2013). Teiseks piiranguks on valimi väiksus (192 blogi kasutajat). Antud andmete põhjal pole võimalik teha üldistusi Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli kutseaastal ja praktiliselt olevate õpetajate ja üliõpilaste kohta. Samuti pole võimalik teha üldistusi Eesti kohta.

Käesoleva magistritöö tulemuste põhjal võib anda mõned praktilised soovitusel blogi kasutamiseks õpetajakoolituses kutseaasta ja praktika jooksul.

1. Uurimuses selgus, et sotsiaalse kohaloleku taju aspekt teadlikkus oli positiivselt seotud kõigi blogi kasutamise rahulolu hinnangutega ja blogis suhtlemise aktiivsuse aspektidega. Teadlikkuse tõstmiseks kasutatakse kasutaja staatuse näitamist (näiteks online/offline) ja enda esitluse funktsioone (näiteks pildid) (Aragon, 2003).
2. Magistritöös selgus, et vastu vaidlemine, suunamine ja juhendamine olid positiivselt seotud afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja teadlikkusega. Seega on oluline suunata, juhendada ja vastu vaielda teistele blogi kasutajatele, sest see soodustab suhtlemist blogi kasutajate vahel. Vastu vaidlemist ja suunamist võivad arendada aruteluteemade valimine (Aragon, 2003; Amant & Kelsey, 2011).
3. Sotsiaalse kohaloleku taju oli positiivselt seotud sobivuse, saadud abi, kasutamisega tulevikus, uute postituste arvu ja postituste arvuga. Seega on oluline tõsta sotsiaalse kohaloleku taju. Sotsiaalse kohaloleku taju aitavad õpetajatel ja osalejatel tõsta huumori ja emotikonide kasutamine (Aragon, 2003; Dikkers et al., 2012).

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistr töö eesmärgiks oli selgitada sotsiaalse kohaloleku tajus seost õpetajakoolituse praktikal ja kutseaastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Antud uurimus põhineb Dholakia et al. (2004) skaalal. Magistr töö viidi läbi ESF Eduko projekti raames ja ankeedi tõlkisid ja eestindasid Merle Taimalu, Piret Luik, Karmen Kalk ja Olivia Voltri. Töö eesmärgi saavutamiseks teostati kvantitatiivne uurimus 2012/2013 õppeaastal. Valimisse kuulus kokku 192 Tallina Ülikooli ja Tartu Ülikooli õpetajakoolituse kutseaastal ja praktikal olevat üliõpilast ja õpetajat.

Üheksast blogis suhtlemise aktiivsuse aspektist üheksa andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja viis kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga. Osalejad, kellel on kõrgem afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus kommenteerib rohkem postitusi, lisab rohkem uusi postitusi ja kommentaarid on pikemad. Üksteisest teadlikumad blogi kasutajad postitasid rohkem kommentaare ja postitusi ning ka kommentaaride ja postituste keskmise pikkus sõnades oli pikem. Kõrgema kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga blogi kasutajad postitasid rohkem uusi postitusi ja postituse keskmise pikkus sõnades oli pikem.

Viiest blogi rahulolu hinnangu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, neli afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga ja kolm kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga. Teadlikkus oli ainus sotsiaalse kohaloleku tajus alaskaala, mis oli positiivselt seotud kõigi blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Osalejate arvates, kes olid teadlikud üksteisest, oli blogi neile sobiv, meeldiv, kasulik ja nad hindasid saadud abi kõrgelt ning blogimist võiks tulevikus õpetajakoolituses kasutada. Kõrgema afektiivse- ja kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga kasutajad hindavad blogi sobivamaks, saadud abi kõrgemalt ja kasutamist tulevikus vajalikumaks.

Kaheksast sõnumite sisu aspektist viis andis olulise seose teadlikkusega, kaks afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajuga. Blogi kasutajad, kes olid teadlikumad üksteisest, suunasid, juhendasid, jagasid rohkem toetust, nõustusid, vastu vaidlesid ja esitasid rohkem infot. Osalejad, kelle oli kõrgem afektiivse sotsiaalse kohaloleku tajus, suunasid, juhendasid ja vastu vaidlesid rohkem. Statistiliselt olulist seost ei ilmnenu kognitiivse sotsiaalse kohaloleku tajus ja blogis postitatud sõnumite sisu vahel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käesolev magistr töö annab ülevaate sotsiaalse kohaloleku tajus seostest õpetajakoolituse praktikal ja kutseaastal kollektiivses blogis suhtlemise

aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega. Töös on välja toodud soovitusel, mis aitavad parandada suhtlemist blogis.

SUMMARY

The relationship of social presence perception with evaluations of satisfaction with communication activity, contents of message, and use of blogs in collective blogging during teacher training practice and professional year.

The aim of the master's thesis was to find out the relationship of social presence perception with evaluations of satisfaction with communication activity, contents of messages, and use of blogs in collective blogging during teacher training practice and professional year. The research is based on Dholakia et al. (2004) scale. The master's thesis was carried out under the project ESF Eduko, the questionnaire was translated and Estonianized by Merle Taimalu, Piret Luik, Karem Kalk ja Olivia Voltri. To achieve the aim of the research, a quantitative survey was conducted in the school year 2012/2013. The random sample consisted of 192 students and teachers of Tallinn University and Tartu University, who were attending their teacher training professional year and practice.

Nine out of nine aspects of communication activity in blogging showed an essential relationship with awareness, four aspects a relationship with affective social presence perception, and five aspects a relationship with cognitive social presence perception. Participants with higher affective social presence perception comment on larger number of entries, add more new entries, and their comments are longer. The blog users who were more aware of each other, posted more comments and entries, and their comments and entries were longer by number of words. The blog users with higher cognitive social presence perception posted more new entries and on average their entries were longer by number of words.

Five out of five evaluation aspects of satisfaction demonstrated an essential relationship with awareness, four aspects a relationship with affective social presence perception, and three aspects a relationship with cognitive social presence perception. Awareness was the only subscale of social presence perception that was positively related to all the evaluations of satisfaction with the blog. The participants, who were aware of each other, considered the blog congenial, agreeable, useful, and they highly appreciated the help given to them, and considered blogging useful in future teacher training. The users with higher affective and cognitive social presence perception evaluated blogging more suitable,

appreciated higher the help given to them, and considered more necessary the use of blogging in the future.

Five out of eight aspects of message contents showed an essential relationship with awareness, two a relationship with affective social presence perception. The users of the blog who were more aware of each other, gave directions and guidance, supported, agreed, argued, and presented more information. The participants with higher affective social presence perception gave more instructions and guidance, and argued more. No essential statistical relationship occurred between cognitive social presence perception and message contents posted in the blog.

In conclusion, the master's thesis overviews the relationship of social presence perception with evaluations of satisfaction with communication activity, contents of messages, and use of blogs during teacher training practice and professional year. The research gives recommendations which help improve communication in blogging.

TÄNUSÕNAD

Autor tänab uurimuses osalenud Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli üliõpilasi ja õpetajad, mille põhjal valmis antud magistritöö. Samuti soovib autor tänada ka ESF Eduko projekti, mille meeskonnast Merle Taimalu, Piret Luik, Karmen Kalk ja Oliva Voltri tõlkisid ja eestindasid sotsiaalse kohaloleku taju ankeedi ning viisid läbi sisuanalüüsi.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

KASUTATUD KIRJANDUS

- Abdelaziz, A. A. (2013). From physical benchmarks to mental benchmarks: a four dimensions dynamic model to assure the quality of instructional activities in electronic and virtual learning environment. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(2), 268-281.
- Amant, K., & Kelsey, S. (2011). *Computer-mediated communication across cultures: international interactions in online environments*. USA: Information Science Reference.
- Aragon, S. R. (2003). Creating social presence in online environments. S. R. Aragon (Toim), *Facilitating learning in online environments* (lk 57-68). San Francisco: Jossey Bass.
- Ardele, C., & Brial, B. (2011). Influence of the recommendations of internet users: the role of social presence and expertise. *Recherche et Applications en Marketing*, 26(3), 45-67.
- Bagozzi, R. P., & Dholakia, U. M. (1999). Goal setting and goal striving in consumer behavior. *Journal of Marketing*, 63, 19-32.
- Bailey, T. R., Hughes, K. L., & Moore, D. T. (2004). *Working knowledge: work-based learning and education reform*. New York: Psychology Press.
- Baym, N. K., Zhang, Y. B., & Lin, M. (2004). Social interactions across media: interpersonal communication on the internet, telephone and face-to-face. *New Media & Society*, 6(3), 299-318.
- Biocca, F., Burgoon, J., Harms, C., & Stoner, M. (2001). *Criteria and scope conditions for a theory and measure of social presence*. Kõlastatud aadressil http://www.temple.edu/ispr/prev_conferences/proceedings/2001/biocca1.pdf
- Bulu, S. T. (2012). Place presence, social presence, co-presence, and satisfaction in virtual worlds. *Computers & Education*, 58(1), 154-161.
- Burgoon, J. K., & Hale, J. L. (1987). Validation and measurement of the fundamental themes of relational communication. *Communication Monographs*, 54, 19-41.
- Chongwony, L. K. E. (2008). *An investigation of social presence in postsecondary learners enrolled in online learning environment*. Ohio: ProQuest Information and Learning Company.

- Christophel, D. (1990). The relationship among teacher immediacy behaviors, student motivation, and learning. *Communication Education, 20*(4), 9-13.
- Cobb, S. C. (2009). Social presence and online learning: a current view from a research perspective. *Journal of Interactive Online Learning, 8*(3), 241-254.
- Cohen, L., & Manion, L. (1998). *Research methods in education* (4rd ed.). London: Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6rd ed.). Routledge: New York.
- Counts, S., & Fellheimer, E. (2004). Supporting social presence through lightweight photo sharing on and off the desktop. *CHI, 4*, 24–29.
- Csikszentmihalyi, M., Rathunde, K., & Whalen, S. (1997). *Talented teenagers: the roots of success and failure*. New York: Cambridge University Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Dholakia, U. M., Bagozzi, R. P., & Pearo, L. K. (2004). A social influence model of consumer participation in network- and small-group-based virtual communities. *International Journal of Research in Marketing, 21*(3), 241–263.
- Dijkers, A. G., Whiteside, A., & Lewis, S. (2012). Get present: build community and connectedness online. *Learning & Leading with Technology, 40*(2), 22-25.
- Eesti blogid (s.a.). Külastatud aadressil <http://eestiblogid.ee/>
- Galbraith, J. D. (2007). *The effects of relevant representations on learning, social presence and interaction for students in self-directed online learning settings*. Pennsylvania: ProQuest Information and Learning Company.
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education, 2*(3), 87-105.

Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. New York: The Overlook Press.

Gopal, A., & Prasad, P. (2000). Understanding GDSS in symbolic context: shifting the focus from technology to interaction. *MIS Quarterly*, 24(3), 509–546.

Gordon, E. E. (2013). Freedom expression and its limits in blogs as means of contemporary communication. *Casopis za Društvene Nauke*, 37(4), 1779-1794.

Gunawardena, C. N. (1995). Social presence theory and implications for interaction and collaborative learning in computer conferences. *International Journal of Educational Telecommunications*, 1(3), 147-166.

Gunawardena, C. N., & McIsaac, M. S. (2003). Distance education. D. Jonassen (Toim), *Handbook for research on educational communications and technology* (lk 355-396). New York: Simon and Schuster.

Gunawardena, C. N., Nolla, A. C., Wilson, P. L., Lopez-Islas, J. R., Ramirez-Angel, N., & Megchun-Alpizar, R. M. (2001). A cross-cultural study of group process and development in online conferences. *Distance Education*, 22(1), 85–121.

Gunawardena, C. N., & Zittle, F. J. (1997). Social presence as a predictor of satisfaction within a computer-mediated conferencing environment. *The American Journal of Distance Education*, 11(3), 8–26.

Heeter, C. (1992). Being there: the subjective experience of presence. *Presence*, 1(2), 262-271.

Huang, H. (1999). *The persuasion, memory and social presence effects of believable agents in human-agent communication*. Külastatud aadressil
<http://www.cogtech.org/CT99/huang.htm>

Kaplan, A. (2012). *Blogs: finding your voice, finding your audience. Digital and information literacy*. New York: The Rosen Publishing Group.

Kehrwald, B. (2008). Understanding social presence in text-based online learning environments. *Distance Education*, 29(1), 89-106.

- Kim, H. N. (2008). The phenomenon of blogs and theoretical model of blog use in educational contexts. *Computers & Education*, 51, 1342–1352.
- Knapp, M. L. & Hall, J. A. (2002). *Nonverbal communication in human interaction*. Boston: Thomson Learning.
- Krippendorp, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Lahaie, U. (2007). Strategies for creating social presence online. *Nurse Educator*, 32(3), 100–101.
- Leh, A. S. (2001). Computer-mediated communication and social presence in a distance learning environment. *International Journal of Educational Telecommunications*, 7(2), 109–128.
- Luik, P. (2013). Blogi kui õpetaja suhtlemiskeskond. E. Krull, Ä. Leijen, M. Lepik, J. Mikk, L. Talts, & T. Õun (Toim), *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine* (lk 142–164). Tartu–Tallinn: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Luik, P., Taimalu, M. Voltri, O., Kalk, K. (2013). Pedagoogilise praktika ja kutseaasta jooksul blogi kasutamise seosed refleksiooni, õpetaja enesetõhususe ja õpetajakutse valiku motivatsiooniteguritega. E. Krull, Ä. Leijen, M. Lepik, J. Mikk, L. Talts, & T. Õun (Toim), *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine* (lk 118–141). Tartu–Tallinn: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Madden, M., & Lenhart, A. (2006). Online dating: Americans who are seeking romance use the internet to help them in their search, but there is still widespread public concern about the safety of online dating. *Pew Internet & American Life Project*. Külastatud adressil <http://www.pewinternet.org/2006/03/05/online-dating/>
- Mason, R. (1994). *Using communications media in open and flexible learning*. London: Kogan Page.
- McIsaac, M. S. & Gunawardena, C. N. (1996) Distance education. D. H. Jonassen (Toim), *Handbook of Research for Educational Communications and Technology* (lk 403–437). New York: Macmillan Library Reference.

McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (1999). Causes and consequences of social interaction on the internet: a conceptual framework. *Media Psychology, 1*, 249-269.

Mehrabian, A. (1969). Methods & designs: some referents and measures of nonverbal behavior. *Behavior Research Methods and Instrumentation, 1*(6), 203-207.

Miranda, S.M., & Saunders, C.S. (2003). The social construction of meaning: an alternative perspective on information sharing. *Information Systems Research, 14*(1), 87-106.

Ndon, U. T. (2010). *Hybrid-context instructional model. The internet and the classrooms: the way teachers experience it*. USA: Information Age Publishing.

Nowak, K. (2000). *The influence of anthropomorphism on mental models of agents and avatars in social virtual environments*. Publitseerimata doktoritöö. Michigan State University.

Palmer, M. T. (1995). Interpersonal communication and virtual reality: mediating interpersonal relationships. F. Biocca, & M. R. Levy (Toim), *Communication in the age of virtual reality* (lk 277–302). Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

Park, B. W., & Lee, K.C. (2010). Effects of knowledge sharing and social presence on the intention to continuously use social networking sites: the case of twitter in Korea. T. H. Kim, J. Ma, W. C. Fang, B. Park, B. H. Kang, & D. Slezak (Toim), *U- and e-service, science and technology: international conference UNESST 20* (lk 60–69). Berlin Heidelberg: Springer-Verlag.

Picciano, A. G. (2002). Beyond student perceptions: issues of interaction, presence, and performance in an online course. *Journal of Asynchronous Learning Networks, 6*(1), 21- 40.

Polhemus, L., Shih, L. F., & Swan, K. (2001). *Virtual interactivity: The representation of social presence in an online discussion*. Seattle: American Educational Research Association.

Powell, G. R., Groves, S. W., & Dimos, J. (2011). *ROI of social media: how to improve the return on your social marketing investment*. New York: John Wiley & Sons.

Reis, H. T., & Shaver, P. R. (1988). Intimacy as an interpersonal process. S. Duck (Toim), *Handbook of research in personal relationships* (lk 367-389). London: Wiley.

- Rice, R. (1993). Media appropriateness: using social presence theory to compare traditional and new organizational media. *Human Communication Research, 19*(4), 451-484.
- Richardson, J. C., & Swan, K. (2003). Examining social presence in online courses in relation to students' perceived learning and satisfaction. *Journal of Asynchronous Learning Networks, 7*(1), 68-88.
- Richmond, V. P. (1990). Communication in the classroom: power and motivation. *Communication Education, 39*(3), 181-195.
- Rourke, L., Anderson, T., Garrison, D. R., & Archer, W. (1999). Assessing Social Presence in Asynchronous Text-Based Computer Conferencing. *Journal of Distance Education, 14*(2), 50–71.
- Russo, T., & Benson, S. (2005). Learning with invisible others: perceptions of online presence and their relationship to cognitive and affective learning. *Educational Technology & Society, 8*(1), 54-62.
- Shen, K. N., & Khalifa, M. (2008). Exploring multidimensional conceptualization of social presence in the context of online communities. *International Journal of Human-Computer Interaction, 24*(7), 1–27.
- Short, J. A., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. London: Wiley.
- Sproull, L. & Kiesler, S. (1986). Reducing social context cues: electronic mail in organizational communication. *Management Science, 32*(1), 1492–1512.
- Stacey, E. (2000). Quality online participation : establishing social presence. T. Evans (Toim), *Research in distance education 5* (lk 138–153). Melbourne: Deakin University.
- Stavredes, T. (2011). *Effective online teaching. Foundations and strategies for student success*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Swan, K., & Shih, L. F. (2005). On the nature and development of social presence in online course discussions. *Journal of Asynchronous Learning Networks, 9*(3), 115-136.

- Tao, Y. (2009). *The relationship between motivation and online social presence in an online class*. Florida: Spring Term.
- Thorngate, W. (1997). More than we can know: the attentional economics of internet use. S. Kiesler (Toim), *In culture of the internet* (lk 296-297). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tu, C. H. (2000). Online learning migration: from social learning theory to social presence theory in a CMC environment. *Journal of Network and Computer Applications*, 23(1), 27-37.
- Tu, C. H. (2001). How chinese perceive social presence: an examination of an online learning environment. *Educational Media International*, 38(1), 45-60.
- Tu, C. H. (2002). The measurement of social presence in an online learning environment. *International Journal on E-Learning*, 1(2), 34-45.
- Tu, C. H., & McIsaac, M. (2002). The relationship of social presence and interaction in online classes. *The American Journal of Distance Education*, 16(3), 131-150.
- Walther, J. B. (1992). Interpersonal effects in computer-mediated interaction: a relational perspective. *Communication research*, 19(1), 52-90.
- Walther, J. B., & Parks, M. R. (2002). Cues filtered out, cues filtered in: computer-mediated communication and relationships. M. L. Knapp, & J. A. Daly (Toim), *Handbook of interpersonal communication* (lk 529-563). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Wei, C. W., Chen, N. S., & Kinshuk (2012). A model for social presence in online classrooms. *Educational Technology Research and Development*, 60(3), 529-545.
- Whiteman, J. A. M. (2002). *Interpersonal Communication in Computer Mediated Learning*. Kõlastatud aadressil <http://eric.ed.gov/?id=ED465997>
- Yanagisawa, M., & Akahori, K. (1999). The effect of visual discontinuity on spatial cognition. *Journal of Human Interface Society*, 1(1), 37-44.
- Yang, S. H. (2009). Using blogs to enhance critical reflection and community of practice. *Educational Technology & Society*, 12(2), 11-21.

Yildiz, S. (2009). Social presence in the web-based classroom: implications for intercultural communication. *Journal of Studies International Education*, 13(1), 46-67.

Yoon, S. W. (2006). Two group development patterns of virtual learning teams: linear progression and adaptive progression. *Distance Education*, 7(3), 297- 312.

LISA 1

HEA VASTAJA!

Meie uurimuse eesmärgiks on selgitada blogide kasutamise seost erinevate õpetamisega/õpetajatööga seotud aspektidega. Palume teil vastata käesolevale ankeedile. Mõelge rahulikult järele ja vastake kõigile küsimustele. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 20-30 minutit.

NB! Palun lugege tähelepanelikult iga küsimuse ees olevat vastamisjuhendit! Küsimuste korral palun pöörduge ankeedi läbiviijate poole. Ankeedis pole õiged ega valesid vastuseid, vastake täpselt nii nagu Te arvate või mis Teie käitumise/suhtumisega kõige paremini sobib.

Teie vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul, üksikvastaja vastuseid eraldi ei analüüsita ja ei seostata kusagil teie isikuga.

Ette tänades,

Piret Luik

Merle Taimalu

Karmen Kalk

Olivia Voltri

ESF Eduko uurimisprojekti „Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine“ alaprojekti uurijad

Taustaküsimused

Palun tõmmake ring ümber sobiva vastusvariandi või kirjutage vastus punktiirile

1. Õpetajana töötamise kogemus:

- a) pole kunagi töötanud õpetajana
- b) varem olen töötanud õpetajana, kuid praegu ei tööta
- c) töötan praegu õpetajana
- d) muu .....

2. Tööstaaž õpetajana .....

3. Vanus .....

4. Sugu: a) naine   b) mees

5. Eriala .....

6. Kooliaste (märkige kõik kooliastmed, milles tunde annate või hakkate tulevikus andma):

- a) alusharidus
- b) I kooliaste (1.-3. klassi),
- c) II kooliaste (4.-6. klass),
- d) III kooliaste (7.-9. klass),
- e) IV kooliaste (10.-12. klass),
- f) Kutsekool
- g) Ülikool

Sotsiaalse kohaloleku taju küsimused

Palun märkige järgmiste situatsioonide esinemissagedus blogi kasutades (termin “teised” tähendab järgnevates väidetes teisi üliõpilasi, kes ka blogi keskkonnas olid) skaalal **1 – pole üldse nõus** kuni **5 – täiesti nõus**.

NB! Kui küsimus on seotud blogisse kirjutamisega ja Te ei ole ise blogisse kirjutanud ega seda lugenud, siis tehke rist lahtrisse “**Ei ole blogi kasutanud**”.

	Pole üldse nõus	Pigem ei ole nõus	Ei oska öelda	Pigem nõus	Täiesti nõus	Ei ole blogi kasutanud
1. Kutseaasta blogis ma tajusin teiste kohalolekut.	1	2	3	4	5	
2. Ma tundsin, et teised tajuvad mu olemasolu kutseaasta blogis	1	2	3	4	5	
3. Minu meeleolu /emotsionaalset seisund mõjutas teiste käitumist kutseaasta blogis	1	2	3	4	5	
4. Teiste meeleolu/emotsionaalset seisund <u>mõjutas minu käitumist kutseaasta</u> blogis	1	2	3	4	5	
5. Teiste meeleolu/emotsionaalset seisund mõjutas minu meeleolu/emotsionaalset seisundit blogis.	1	2	3	4	5	
6. Ma arvan, et minu meeleolu/emotsionaalset seisund mõjutas teiste meeleolu/emotsionaalset seisund selles blogis.	1	2	3	4	5	
7. Ma arvan, et inimesed kutseaasta blogis mõjutasid vastastikku üksteise meeleolu/emotsionaalset seisundit.	1	2	3	4	5	
8. Ma tean kutseaasta blogi eesmärgi.	1	2	3	4	5	
9. Inimesed kutseaasta blogis mõistsid üksteist.	1	2	3	4	5	
10. Ma mõistsin teiste arvamusi kutseaasta blogis.	1	2	3	4	5	
11. Teised mõistsid, mida ma silmas pean kirjutades kutseaasta blogisse.	1	2	3	4	5	
12. Kõik minu kirjutatud mõtteavaldused kutseaasta blogis olid teistele arusaadavad.	1	2	3	4	5	
13. Ma sain teiste mõtetest kutseaasta blogis aru.	1	2	3	4	5	

Rahulolu hinnangu küsimused

1. Kuidas Teile sobis blogi kasutamine kutseaasta jooksul?

- a) väga sobis   b) pigem sobis   c) nii ja naa
d) pigem ei sobinud   e) üldse ei sobinud   f) ei oska öelda

Palun põhjendage oma seisukohta

.....
.....

2. Palun hinnake, kuivõrd Teile meeldis blogi kasutamine kutseaasta jooksul

- a) väga meeldis   b) pigem meeldis   c) nii ja naa
d) pigem ei meeldinud   e) üldse ei meeldinud   f) ei oska öelda

Palun põhjendage oma seisukohta

.....
.....

3. Kuidas hindate blogi kasutamise kasulikkust kutseaasta jooksul?

- a) väga kasulik   b) pigem kasulik   c) nii ja naa   d) ei ole eriti kasulik
e) ei ole üldse kasulik   f) ei oska öelda

Palun põhjendage oma seisukohta

.....
.....

4. Kas Teile jaoks oli kutseaasta blogist mingit abi?

- a) väga palju abi   b) pigem oli abi   c) nii ja naa
d) pigem ei olnud abi   e) ei olnud üldse abi   f) ei oska öelda

Palun põhjendage oma seisukohta

.....
.....

5. Kas kutseaasta blogi võiks tulevikus kasutada kutseaasta ajal?

- a) kindlasti jah   b) pigem jah   c) nii ja naa
d) pigem ei   e) kindlasti ei   f) ei oska öelda

Palun põhjendage oma seisukohta

.....
.....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Merilin Kalavus (30.03.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Sotsiaalse kohaloleku taju seos õpetajakoolituse praktilisel ja kutseaastal kollektiivses blogis suhtlemise aktiivsuse, sõnumite sisu ja blogi kasutamise rahulolu hinnangutega,

mille juhendaja on Piret Luik,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 14.05.2014